

Okrugli sto o planu raseljavanja Roma sa "Gazele" i programima rešavanja problema inkluzije i stanovanja Roma u Beogradu i Srbiji

Izvod iz zapisnika sa sastanka

Dana 12.5.2009. godine u prostorijama Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine u Beogradu, sa početkom u 10 sati, održan je okrugli sto o raseljavanju Roma iz naselja ispod mosta Gazela, Novi Beograd, sa sledećim dnevnim redom:

- 10.00 Pozdravna reč
- 10.10 Predstavljanje učesnika okruglog stola
- 10.15- 10.30 Prikazivanje filma: "Bridging the Gap"
- 10.30- 10.35 Uvodne naznake o Planovima raseljavanja u kontekstu trenutne političke, finansijske, socijalne, moralne krize CEKOR P/O
- 10.35 Uvodna reč Predstavnicima romskog nacionalnog saveta-P/O
Uvodna reč sekretarijat za Socijalno staranje Beograd P/O
Uvodna reč romske političke partije P/O
Uvodna reč Ministarstvo za socijalnu politiku P/O
Kratka izlaganja NVO i međunarodnih organizacija, otvorena diskusija
- 11.45- 12.15 Pauza za osveženje, bilateralni razgovori
- 12.15- 14.00 Diskusija o strateškim prilikama i temama

(spisak prisutnih je u prilogu)

Zvezdan Kalmar, nacionalni koordinator za CEE Bankwatch Network u Srbiji, predstavio je projekat raseljavanja i izneo stav da ovakvi projekti mogu biti predstavljeni investitorima-donatorima, ne kao trošak, nego kao velika poslovna mogućnost. Predstavljajući dosadašnji rad CEE Bankwatch Network na ovom projektu pokazao je da je ovaj projekat imao izuzetnu važnost u poboljšavanju politike EBRD-a u oblasti ekološke i socijalne politike. U kratkim crtama su prezentovane najbitnije tačke ovog projekta od jeseni 2006 do danas. Posebno je naglašena dugogodišnja, većinom inostrana komunikacija, o ovome projektu sa EBRD-om i Evropskom komisijom, što se dešavalo daleko od očiju javnosti, jer se o projektu nije smelo govoriti iz bezbednosnih razloga.

Na žalost, ovakav pristup je doveo do nedemokratsnosti procesa, nedovoljne uključenosti i većinom nikakve informisanosti lokalnih zajednica o projektu. Takođe, više nego izvesno je da je to bio i razlog višestrukih prigovora za korupciju i zloupotrebu sredstava koja su bila odvajana, a sa druge strane do povlačenja sredstava koja su bila obezbeđena ali nisu mogla da se iskoriste jer nije bilo dovršenih, usaglašenih i prihvaćenih planova i programa.

Vezano za ovaj projekat, CEKOR je imao veliki broj sastanaka sa predstavnicima EBRD-a EIB-a i EK, te sa direktorima i guvernerima, te predsednicima EBRD-a, na kojima se od početka zalagao za transparentnost, javnost, konsultativnost, multisektoralni pristup, uključivanje romskih nacionalnih, političkih i civilnih udruženja u procese donošenja, implementacije i monitoringa ovog i sličnih projekata, za koje ovaj projekat treba da pruži održive principe i institucije.

Takođe je naglašeno da je ovaj okrugli sto organizovan sa ciljem prikupljanja mišljenja romskih institucija, vladinih zvaničnika i OCD da bi bili predstavljeni EBRD-u na godišnjem sastanku u Londonu od 15-17. maja ove godine.

Goran Šehović, zamenik direktora, ukratko je predstavio rad Agencije za saradnju sa nevladinim organizacijama i evropsku harmonizaciju i pohvalio dosadašnju saradnju sa romskim nevladinim organizacijama, gradskim sekretarijatima i Nacionalnim savetom romske nacionalne manjine i najavio još ovakvih skupova u budućnosti.

Dragan Stanković, potpredsednik Izvršnog odbora Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine i predstavnik Sekretarijata za socijalnu zaštitu grada Beograda, pozdravio je prisutne i ukratko objasnio stav Sekretarijata i kako je rešen problem raseljavanja romskih porodica iz nehegijenskih naselja u Beogradu. Grad i Sekretarijat čine sve što je njihovoj mogućnosti da reše ovaj problem na adekvatan način.

Jadranka Gvozdenović, predstavnik Ministarstva rada i socijalne politike, objasnila je plan i ideju ministarstva da, zajedno sa svim opštinama i gradovima iz kojih su došle te porodice, naprave presek stanja i vide mogućnost da se one vrata u te sredine. Nacrt plana raseljavanja ovih porodica je sačinjen, sredstava još uvek nema dovoljno, dodeljena je jednokratna pomoć i dečiji dodatak za ove porodice. Mora se voditi računa o socijalno-ekonomskom statusu tih porodica. Zato je formirana radna grupa u čijem su sastavu predstavnici iz ministarstava: finansija, ekonomije i regionalnog razvoja, zdravlja, prosvete i Ministarstva za ljudska i manjinska prava. U planu su i sastanci sa lokalnim samoupravama i samim stanovnicima svih nehegijenskih naselja.

Violeta Ćorić, zaštitnik građana, postavila je pitanje da li to znači da postoji dobar plan i da samo nedostaju sredstva.

Dragan Stanković je odgovorio da se plan još uvek razrađuje i da je tačno da sredstva još uvek nisu dovoljna za raseljavanje svih nehegijenskih naselja i da će sve to morati parcijalno da se uradi. Plan za 114 porodica koje su prijavljene u Beogradu postoji. Problem preostalih porodica (62) se mora rešavati na drugi način- prihvatljivim socijalnim planom.

Andrija Đorđević, član NSRNM, nadovezao se na diskusiju i postavio pitanje zašto se ne primenjuje rešenje kao u Dizeldorfu – na gradskom zemljištu, određeni su placevi i sagrađene su kuće za sve porodice, i to je jedino prihvatljivo trajno rešenje, a ne stanovanje u kontejnerima. On je predložio da se novac zatraži od zapadno evropskih zemalja iz kojih se Romi vraćaju po ugovorima o readmisiji. Budući da se ne mogu vratiti u svoje sredine, oni se nastanjuju u nehegijenskim naseljima u velikim gradovima gde lakše mogu naći posao.

Jelena Oplanić, konsultant DFID, je rekla da su se sada EBRD i EIB udružile ali projekat raseljavanja još uvek nije usvojen jer je problem u tome da Vlada RS mora da primi sredstva i da sredstva raspodeljuje, te da garantuje za ceo kredit ali je Grad Beograd nadležan za njegovo sprovođenje. Takođe, tu je i veliki problem komunikacije između institucija i njihovih nadležnosti. Plan o raseljavanju bi trebalo da obuhvati sve oblasti života - stanovanje, obrazovanje, zdravstvo i zapošljavanje Roma koji se moraju raseliti.

Zvezdan Kalmar je izneo problem dobijanja dozvole za npr. infrastrukturu za reciklažne centre. Dalje, kako održati te reciklažne centre ako država počne da traži plaćanje poreza. Situacija sa energetikom je jako teška i ne postoje studije niti planovi u ministarstvima kako da se na održivi način reši problem energetske bede većeg dela romske populacije, ali naravno ne samo romske. Sličan je problem i nedostatka održive strategije kako omogućiti organsku poljoprivredu-proizvodnju zdrave hrane, koja bi omogućila zbrinjavanje velikog dela socijalno ugrožene populacije i pristojne zarade.

Srđan Šajn je optužio gradske vlasti da je potošila velika sredstva ali da ništa konkretno nije urađeno. On je predložio formiranje ozbiljne grupe za pritisak i umrežavanje romskih NVO i da tako vrše pritisak na Vladu i grad i tako naprave romsko pitanje bitnim za Vladu. Dalje, predstavljanje Roma – sami ljudi koji žive u tim nehipigijenskim naseljima trebalo bi da pregovaraju direktno, da se oni organizuju a ne neki političari da pričaju u njihovo ime. Političari samo treba da im pomognu da se organizuju. Problem je sa Gradom što se ne zna koji su sledeći koraci u rešavanju ovog problema - to niko ne zna, nema konkretnog plana. Uloga Roma u institucijama mora biti mnogo značajnija od one koju trenutno imaju.

Dragan Stanković je odgovorio da, na žalost, predstavnici iz tih naselja ne gledaju opšti cilj nego da samo gledaju da reše pitanje svoje porodice.

Zvezdan Kalmar je, u nastavku diskusije, izneo probleme koordinacije i probleme kod identifikovanja agencija i institucija koje bi trebalo da se bave raseljavanjem - ključna ministarstva nisu uključena i zato ne postoje ozbiljni projekti sa vremenskim terminima i jasnim mehanizmima. Takođe, postavlja se problem da zapravo, na kraju krajeva, Grad Beograd ne može samostalno da vodi ni ovaj, ni sve ostale projekte raseljavanja i zbrinjavanja koji će tek da se dešavaju u budućnosti. Monitoring i evalacija projekta raseljavanja moraju biti jasno definisani. Ministarstvo energetike npr. nije uopšte uključeno, a ima kapacitete i stručnjake koji su u stanju da naprave održive planove – to je tzv. »zeleni biznis«. Za to bi mogli da se pronađu investitori. Strategija poljoprivrede ide na ukрупnjavanje i veliku proizvodnju, a ne na zdravu hranu i bio-proizvodnju. Novi zakoni o ekologiji idu na ruku osnivanju reciklažnih centara, energije iz bio-mase i sl. Evropska unija je upravo angažovala ljude iz Bankwatch mreže da bi se tražile slabosti projekata, da bi se našle slabosti i otkrile prevare i krađa sredstava. Na isti način mora se obezbediti realna materijalna podrška nevladinim organizacijama od integriteta i iskustva da bi one, sa svoje strane, bile nezavisan regulatorni faktor u kontroli vlasti - kako u Beogradu tako i na nivou cele Srbije. Na ovakav način bi se obezbedilo realno uključivanje populacije zahvaćene ovim programima u njihovo donošenje i implementaciju, te reviziju. Potrebno je da kod svakog projekta postoji mogućnost žalbene procedure i mehanizam medijacije. Takođe, neophodno je imati izveštaj o napretku projekta, ciljeve koji su postignuti, indikatore uspešnosti, merna sredstva, iz kojih se vrlo jasno vidi koliko je sredstava i na šta su i kako utrošena.

Zoran Vasić je istakao da ne postoji politička volja u državi da se problem Roma reši.

Dragan Stanković je istakao da je Nacionalni savet romske nacionalne manjine samo savetodavno, ne i izvršno telo. Takođe, postoji kancelarija u Skupštini grada za žalbe i predstavke gde radi Jovan Damjanović - znači Rom. Isto tako, kod popisa stanovništva, dosta Roma se ne izjašnjava tako iz raznih razloga. Upravo se iz svega toga vidi da ne postoji politička volja za rešavanje romskog pitanja. Nekome ne odgovara da se zna pravi broj Roma.

Zoran Vasić se nadovezao na ovu temu i istakao da je politička borba bila žestoka da bi se Romi priznali kao nacionalna manjina. Što se tiče sakupljanja sekundarnih sirovina i reciklaže, očekuje se da će preći u ruke JKP i on ne veruje da će to ostati u rukama Roma koji se trenutno bave sakupljanjem. On smatra da će direktno država profitirati, a da za Rome neće ostati mesta.

Vujadin Marinković se složio da ovakvi projekti zaista moraju biti odlično koncipirani i da će novim zakonom civilni sektor dobiti na snazi. Što se tiče problema sa raseljavanjem i naselja u Ovči, on smatra da je to bilo dobro rešenje za sve. Takođe, sami Romi i NVO nisu imali uopšte priliku za direktne konsultacije sa bankarima.

Zvezdan Kalmar je istakao da projekat u Ovči nije bio apsolutno neprihvatljiv i loš, ali daleko od toga da je bio idealan – bilo je nerešeno pitanje zdravstvene ambulante, škole, obdaništa, i zaposlenja Roma. On je rekao da su pozivi za ovaj okrugli sto upućeni svim gradskim sekretarijatima i ministarstvima koja su prepoznata kao više ili manje potencijalno zainteresovana za ove programe, i koja bi mogla da imaju značajnu ulogu, ali da se niko nije odazvao i nije došao na ovaj okrugli sto. Zaključak je da ne postoji volja za rešavanje ovog problema. I on će predložiti da se ne ide u finansiranje projekta dokle god nema jasnog plana. Ovo su sa svoje strane podržali, i čak samoinicijativno izražavali i pre Kalmara neki od učesnika okruglog stola.

Ljuan Koko se složio da je pitanje romskog nevladinog sektora ozbiljno i da grad nikada nije uvažio predloge Nacionalnog saveta za članove radnih grupa. On je istakao da je veliki problem sistemsko rešenje. Takođe, sami Romi u velikoj meri nisu spremni da prihvate odgovornost. Eksperti su samo uzeli pare za studije i nisu rešili problem, i izneo primer dva miliona evra dobijenih od EAR-a koji su nepovratno izgubljeni zbog greške tadašnjih ljudi na vlasti u gradu Beogradu. Predložio je formiranje Saveta za stanovanje Roma i Koordinacionog centra u kojem će raditi odgovorni i nepotkupljivih ljudi koji će zaista, sistemski rešiti problem stanovanja. Grad mora strateški da reši ovaj problem. EBRD isto mora da uključi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Ministarstvo rada i socijalne politike u pregovore. On je predložio da se ovakvi sastanci organizuju na gradskom nivou.

Zvezdan Kalmar je postavio pitanje kako će se rešiti problem zapošljavanja kod raseljavanja i istakao da bitna ministarstva koja imaju sredstva, nisu uključena. Ljuan je odgovorio da postoje razlike u stanovnicima naselja – raseljena lica moraju ići u kolektivne centre, socijalni slučajevi moraju da prihvate poslove koji im se ponude, ne mogu da biraju. Svaki slučaj mora da bude rešen pojedinačno i na zadovoljavajući način.

Ljuan Koko je dodao da je Strategija za unapređenje položaja Roma je usvojena i odlična je, kao i Akcioni planovi, njih 12. Svako ko vidi ciljeve i ima ideju kako da realizuje taj cilj trebalo bi da predloži projekat a država će morati da da podršku dobrim projektima, a novac će se naći od stranih institucija. Sekretarijat za romsku nacionalnu strategiju će dati svoju podršku.

Živojin Mitrović je naveo primer odnosa Vlade prema Romima - Koordinacioni centar je posle 4 godine ukinut, a romski koordinatori po opštinama nemaju sistematizovana radna mesta. Novac postoji i EU ga daje ali grad i država ga ne troše na programe kojima su namenjeni.

Posle duže diskusije usvojeni su sledeći stavovi:

1. Zvezdan Kalmar je izneo predlog da se, u međuvremenu do izbora, organizuje romska poslanička grupa u nacionalnom, pokrajinskom i gradskom parlamentu, koja bi imala ulogu da lobira i ulogu grupe za pritisak i implementaciju rešenja iz Strategije za Rome u drugim strategijama, politikama i zakonima
2. Izuzetan značaj mora se dati što skorijem sprovođenju popisa i rešavanja problema ličnih dokumenata, te ilegalnih romskih imigranata
3. Dijalog o Gazeli i drugim projektima iz ove sfere mora da se vodi na državnom nivou (a ne da to rade NVO), i država mora da preuzme odgovornost i za ove projekte, a ne samo kao savetodavno i kordinaciono telo.
4. Nacionalni savet romske nacionalne manjine, OCD i političke partije, te predstavnici naselja moraju da budu uključeni u svaki korak procesa raseljavanja

5. Multisektoralan pristup, sa realnom i reprezentativnom ulogom Roma u donošenju sektorskih strategija i programa dovešće do mainstreaminga romskih problema u pitanja energetike, poljoprivrede, infrastrukture, regulacije otpada, šumarske politike regionalnog razvoja, zdravstvene, obrazovne i socijalne politike. Trenutna prisutnost Roma je nedovoljna i ponižavajuće mala, sa obzirom na potencijal i broj Roma u Srbiji.

6. Pretvoriti pitanje rešavanja statusa i inkluzije Roma u državno pitanje broj jedan. Takođe, ulaganje u Rome je potrebno tretirati kao izuzetan biznis potencijal a ne samo kao davanje i trošak, te teret.

7. Sada, u krizi, treba iskoristiti priliku da se stvore krupni, održivi programi i iz drugih sektora koji bi imali validnost i prohodnost, ne samo kod donatora nego, pre svega, kod investitora, finansijera. Za ovakve programe CEE Bankwatch Network će pomoći svojom stručnošću i iskustvom, ako to bude bilo potrebno. Romska prava su ljudska prava, romski potencijal je neotkriven i neshvaćen.

Sastanak je završen u 13.40 sati